

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۰۵/۲۲

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

بررسی تاثیر تصویر آفرینی های اشعار در کتاب های درسی بر یادگیری درس ادبیات فارسی در دانش آموزان مقطع متوسطه

پوران رضایی

دبیر مقطع متوسطه اول

چکیده:

پژوهش حاضر باهدف بررسی تاثیر تصویر آفرینی های اشعار در کتاب های درسی بر یادگیری درس ادبیات فارسی در دانش آموزان مقطع متوسطه انجام گرفته است. شاعران شعر کودک و نوجوان در ایران که در خلق آثار و به خصوص تصویر آفرینی در اشعار سبکی ویژه دارند، در این جستار کوشش نموده ایم تا اصلی ترین ویژگی های زبانی و تصویری شاعران در مجموعه شعرهای کتاب ها، به شیوه توصیفی- تحلیلی محتوای کیفی و کمی بررسی شود. نتایج بررسی ها نشان می دهد که تصویر آفرینی های موجود در کتاب های فارسی بیشتر از طریق حس آمیزی، تشبیه و استعاره صورت گرفته است که شکل تشبیه بخصوص تشبیهات محسوس و استعاره های ساده نمود یافته است. افکار و احساسات و عواطف شاعران بخصوص افسانه شعبان نژاد در شعرها بسیار قوی و بیشتر از طریق زیبایی تصاویر هنری و نیز به شکل نمادهای شخصی و عام انعکاس یافته است.

واژگان کلیدی: تصویر آفرینی- شاعران- تشبیه - استعاره- دانش آموزان- کتب فارسی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مقدمه

ادبیات کودک و نوجوان عبارت است از هرگونه متنی که با چهارچوب و طرح مشخص به‌طور عمد یا غیر عمد برای کودک آفریده شده باشد. «صورتی که کودک با آن ارتباط برقرار می‌کند و این رابطه منجر به برانگیختن احساسات، عواطف و پدید آمدن لذت زیبا شناختی شود و تأثیرات خاص روحی و روانی روی کودک بگذارد و سبب شناخت او شود.»

ادبیات کودک و نوجوان شامل قصه، شعر، نمایش، افسانه و داستان است. شعر کودک سخنی آهنگین است که با تکیه‌بر وجوه صوتی و موسیقایی کلمات و بهره‌گیری از وزن و قافیه و تکیه‌بر سادگی به زیبایی مضمون و معطوف و عنصر تخیل و ذوق زیبایی‌شناسی و موسیقایی کودک و غریزه‌ی بازی او پاسخ می‌دهد. در شعر کودک عناصر شعری را باید با احتیاط به کاربرد تا حدی که به زیبایی کلام آسیب نرساند و پل ارتباطی را که شعر با کودک ایجاد کرده است، خراب نکند. کودکان در پی دگرگونی و دگردیسی مدام هستند. ادبیات نباید از این تغییر لحظه‌به‌لحظه واپس بماند و کندی و درجا زدگی و عقب‌ماندگی خود را از راه کلمه و تصویر به کودک تحمیل کند زیرا کودک مقاومت می‌کند و راه خود را می‌رود.

پیوند میان کودکی و شعر بسیار نیرومند است. بسیاری از شاعران متوجه می‌شوند که بار دیگر به‌روزهای کودکی و تجربه‌های آن دوران بازگشته‌اند. برخی از شاعران به گفته‌ی خود، احساس می‌کنند که اشعارشان دارای زمینه‌های ویژه‌ای است که بیش از هر چیز از خاطرات دوران کودکی آن‌ها مایه می‌گیرد. البته، این بدان معنا نیست که شاعران نسبت به‌روزهای کودکی خود، بیش از حد احساس دلتنگی می‌کنند. کودکی از آن جهت اهمیت دارد که قوه‌ی تخیل کودک، هنوز تحت سلطه‌ی عقل واقع نشده است. رابطه‌ی یک کودک با تجربه بسیار مستقیم‌تر و عاطفی‌تر از مردم بالغ است. دنیا برای کودکان هنوز پر از شگفتی‌هاست. اشیا، تازه و سرشار از زندگی هستند ... یک کودک بسیار بیش از آن چه فکر می‌کنیم، می‌بیند.

هر شاعری چه بخواهد برای کودکان شعر بسراید، چه نخواهد، ناگزیر است که با کودکی و کودکی خویش پیوندی ناگسستنی برقرار کند. شعر سرودن، خود تمرین دیدن و از نو دیدن و کشف کردن است. یک شاعر نیز درست مثل یک کودک، بسیار بیش از آن چه همه می‌بینند و فکر می‌کنند که می‌بینند، می‌بیند. اما یک شاعر کودک، با کودکی آن چنان پیوند می‌خورد که خود جزئی از آن می‌شود، چرا که او هم شاعر است و هم برای کودک می‌سراید. شعر نگاهی تازه و کودکانه می‌خواهد و کودک به شعری دل می‌بندد که از جنس دنیای او باشد. دنیای کودک سرشار از شگفتی‌های زندگی و خیال‌های رنگارنگ واقعی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

است. شعر گفتن برای کودکان، آن قدرها هم که به نظر می آید، ساده و پیش پا افتاده نیست، همانطور که هر شعر ساده و پیش پا افتاده ای شعر کودکانه نیست. این تلقی شاید از آن جا ناشی شود که نمونه هایی که به نام شعر کودک امروز کتاب فروشی ها و کتابخانه های ما را انباشته اند، کم نیستند. نمونه هایی پر از اشکالات وزنی و زبانی و کلامی که نه ربطی به دنیای خیال انگیز و خلاق کودکان دارند و نه از شعریت شعر و کشف های ناب شاعرانه بویی برده اند...

بیان مسئله:

شعر در ادبیات کودک و نوجوان کاربرد فراوانی دارد و نام آوران زیادی تاکنون در این زمینه طبع آزمایی نموده و این قالب را به عنوان ضمانتی برای ایجاد خلاقیت در کودک و نوجوان و دادن دیدگاهی نو و متفاوت به آنان، مورد توجه قرار داده اند، با این حال هر شعری به صرف اینکه ساده سروده شده باشد، مناسب این گروه سنی نیست. شعر کودک و نوجوان نباید از صنایع و آرایه های هنری خالی باشد، اما توجه به این نکته نیز ضروری است که کاربرد این آرایه ها باید متناسب با قدرت درک هر گروه سنی باشد. افسانه شعبان نژاد در سرایش اشعار خود متناسب با رشد شناختی مخاطبش از زبان استعاری و تشبیه بهره می برد که زبان استعاری بیانگر ذهنیت استعاری نوجوان است. شاعر دغدغه ها و مضامین زندگی نوجوان را به واسطه ی استعاره ی مفهومی به تصویر می کشد و تشبیه از برجسته ترین صورت های خیال است که شاعران کودک و نوجوان در دوره معاصر، به کاربرد آن توجه ویژه ای را نشان داده اند.

اهمیت و ضرورت تحقیق :

تصویر آفرینی در شعر کودک، راهی برای رهایی از صریح گویی است که شعر را برای مخاطب خسته کننده و بی روح و عاری از هرگونه لذت ادبی می کند، چراکه ابهام موجود در اثر ادبی است که باعث جذابیت آن می شود و همچون آهن ربایی، مخاطب را به ادامه خوانش اثر و تفکر و تأمل برای رسیدن به معانی تازه و کشف معانی جدید در لایه های پنهان و مبهم آن وامی دارد.

شاعرانی مانند شعبان نژاد، با شناختی که از ادبیات معاصر دارد، از نماد و نمادگرایی در ادبیات کودک به خوبی استفاده کرده است، و با ذات و طبیعت کودک که سرشار از سؤال است و روحیه جستجو گر کودکان که همه پدیده ها برایشان مبهم است، آشناست. همچنین با توجه به ویژگی نماد؛ که بیانی است مبهم و دارای خاصیت چندمعنایی، برای واداشتن ذهن مخاطبان به تفکر و تلاش برای یافتن معانی جدید در نمادها، شور و اشتیاقشان را با نمادین کردن عناصر طبیعت (گل، گیاه، پرنده و

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

درخت و ..) که برای همه کودکان و نوجوانان محسوس و ملموس است، چندین برابر کرده است. شعبان نژاد حتی برای انتقال مفاهیم انتزاعی، مفاهیم اجتماعی و عاطفی از طبیعت بهره جسته است.

اهداف تحقیق :

تبیین تاثیر تصویرآفرینی در اشعار کتب درسی بر یادگیری دانش آموزان متوسطه

-تبیین وصف های تصویرآفرینی در اشعار شاعران

- تبیین و تحلیل افکار و احساسات شاعران در کتب درسی مقطع متوسطه

- تبیین توصیف شعری، بُعد عاطفی و احساسی در اشعار موجود در کتب درسی

سوالات تحقیق :

۱. وصف های تصویر آفرینی در اشعار موجود در کتب درسی چگونه و در چه حدی دیده می شود؟

۲. افکار، عواطف و احساسات شاعران در اشعار موجود در کتب درسی به چه شکلی انعکاس یافته است؟

فرضیه پژوهش:

۱. تصویر آفرینی در شعر های کتب درسی بیشتر به شکل تشبیه بخصوص تشبیهات محسوس و استعاره های ساده نمود یافته است.

۲. افکار و احساسات و عواطف شاعران در شعر کتب درسی بسیار قوی و بیشتر از طریق زیبایی تصاویر هنری و نیز به شکل نمادهای شخصی و عام انعکاس یافته است.

روش پژوهش

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مفهوم تصویرآفرینی (با مولفه های یادشده) چه در مقدمه چه در ضمن مباحث مطرح شده دقیقاً" تعریف و تبیین گردیده است البته این مفهوم غالباً" همراه با ذکر نمونه ها و با تأکید بر روش توصیفی- تحلیلی، به بیان تصویرآفرینی پرداخته است اما در این مقاله، از میان شگردهای گوناگون تصویرآفرینی، به بررسی وجوه مختلف زبان تصویری پرداخته خواهد شد؛ زیرا بررسی صور خیال در شعر کودک و نوجوان (تشبیه، استعاره، کنایه و مجاز) گستره بسیار وسیعی است که در یک مقاله نمی گنجد.

جامعه آماری پژوهش

جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کتاب های درسی ادبیات فارسی مقطع متوسطه اول می باشد که در این پژوهش هم به مجموعه شعرهای مستقل شاعر توجه شده است و هم به اشعاری که در مجموعه های دیگر ثبت شده اند.

ابزارهای جمع آوری اطلاعات

تحقیق ما بر پایه رجوع به منابع کتابخانه ایی ومقالات موجود ، مطالعه دقیق آنها به شیوه تحلیل محتوا، ارائه توصیف کامل از تصویرآفرینی اشعار موجود در کتب درسی بخصوص اشعار افسانه شعبان نژاد که از جمله شاعران توانا در عرصه شعر کودک و نوجوان است می باشد که اشعارش در دنیای کودکان و ادبیات رد پای عمیقی به جا گذاشته است، همچنین اشعارش از صمیمیت و سادگی و خیال های کودکانه سرشار است. در این میان، حتی بزرگترها هم وقتی پا به دنیای شعر او می گذارند، مثل خود او با کودک حرف می زنند و کلامشان از همان جنس است و همان رنگ و بو را دارد؛ لذا سبک شناسی شعر او و شناسایی ویژگی های کارهای او در این عرصه بسیار مهم و ضروری می نماید. همچنین گامیست برای شناخت بهتر و دقیق تر در جهت فهم ساختار آنست.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مبانی نظری تحقیق :

مفهوم تصویر آفرینی:

منظور از تصویر آفرینی و صور خیال، شکل هایی از کلام است که شاعر می آفریند و در قالب های مختلف ارائه می کند، البته پایه سخن بر تخیل استوار است و شاعر می خواهد تجربه های چندین و چند ساله خود را در بهترین وضعیت به دیگران اهدا کند صور خیال عبارتند از: تشبیه، استعاره، کنایه، مجاز، تشخیص، اغراق، حس آمیزی و

تصویر یکی از گسترده ترین مسائل مطرح شده جهانی در حیطه علوم ادبی است که زیر مجموعه بیان می باشد در حالی که از بیان هم گسترده تر است. ما از طریق علم بیان در می یابیم که شاعر در خیال خود چه پروراند و آن خیال نهفته را در دایره واژگان بر صفحه آورده است و تخیل عبارتست از: «کوششی که ذهن هنرمند در کشف روابط پنهانی اشیا دارد و حاصل نیروی تخیل - صور خیال است.» (شفیعی کدکنی، ۱۳۸۰: ۸۹) در اصل، بنای شعر باید بر تصویر باشد و اگر تصویر در ظاهر دیده نشود باید آنرا ایجاد نمود و از دل شعر بیرون کشید و بی گمان ارزش صور خیال در، بار عاطفی آنها است. "تمام کوشش شاعر برای آن است که تجربه روحی و فردی و گریز پا را در زنجیر کلمات مقید کند تا از این رهگذر آن را از چنگ زمان بر باید و زندگی جاودان بدان ببخشد و در امکان تجربه مجدد آن را به روی خویش و دیگران باز بگذارد." (پور نامداریان، ۱۳۷۶، ۱۵۵) اصولا هنرمند کسی است که تخیلی قوی دارد و آن خیال را از شاهراه هنر در برابر فکر ما مجسم می کند و تابلویی یا به قول علمای معانی و بیان، «ایماژی» در پیش چشمان و گوش ها و دل ما به تصویر می کشد. هنر با واقعیت مرتبط است اما زاییده محض آن نیست و از دل واقعیت بیرون می آید و هنرمان فراتر رفتن از واقعیت است.

یک موسیقیدان یا نقاش و یا نویسنده هر یک به نوعی، آفریننده یک تصویر می توانند باشند و البته یک شاعر یا نویسنده بهتر از دیگران می تواند تصویر آفرینی کند، زیرا وی در آن واحد می تواند چند تصویر را به ما نشان دهد و همزمان ما را غمگین و شاد کند با اینکه در یک لحظه تاریکی شب و روشنی روز را در هم آمیزد با ستاره ها و خورشید در کنار هم؛ اما سایر هنرمندان قادرند تا یک حالت را به تصویر در آورند. مثلا در موسیقی یا می توان غم را نواخت با شادمانی راه، و در تابلوی نقاشی یا می توان شب را طرح نمود با روز را و اگر این دو آمیخته شوند حالتی طنز گونه و کاریکاتوری می یابند و این عجز را پیکاسو اشاره کرده است و می گوید: من حسرت آن را دارم که قوطی کبریتی نقش کنم که در عین حال خفاش هم باشد. (شمیسا، ۱۳۸۱، ۲۳)

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

علاوه بر این، به حقیقت در آوردن تصویرهای خیالی فقط از عهده شاعر بر می آید و نقاش با وجود استفاده از انواع رنگ ها، باز هم نمی تواند خیال را حقیقت جلوه دهد .

ادبیات یعنی، فکر خواننده را به چالش و داشتن و هر چه تخیل زیاد تر باشد و ذهن خواننده بیشتر درگیر شود لذتی هم که می برد، به مراتب عمیقتر و افزونتر خواهد بود و به طور خلاصه، کار ادبی یعنی، یک کار فرا واقعیت. "هنرمند کسی است که مخیل و تصویری و عاطفی می اندیشد و می بیند و بیان می کند.

بحث از تصویرهای شاعرانه، موضوع علم بیان است . در قدیم بررسی این تصویرها را در چهار مقوله مجاز، تشبیه، استعاره و کنایه محدود کرده بودند، اما امروزه تصویرهای دیگری هم در علم بیان مطرح است از قبیل : اسطوره، سمبل، آرکی تایپ و... " (شمیسا، ۱۳۸۱: ۲۱) "

آنچه از صور خیال، مورد مطالعه قدما بوده است بخشی است که کیفیت ارتباطات عناصر خیال را در قالب های خاصی محدود می کند و ایشان بدین گونه کار خود را در حوزه : تشبیه (تمثیل) مجاز و کنایه و استعاره محدود می کردند. (شفیعی کدکنی، ۱۳۷۰: ۵۳) این موارد بین شاعر و خواننده یک اتحاد روحی ایجاد می کنند و خواننده هم به همان نتیجه ای می رسد که شاعر رسیده است و شاعر هرچه ماهرتر باشد. موفق تر می تواند با مخاطب ارتباط برقرار کند و فکر خود را به خواننده القا کند.

"آنچه که تا حدی به حفظ کیفیت های ویژه تجربه عاطفی شاعر و فضای ذهنی وی کمک می کند،

صورت های گوناگون خیال است که به طور کلی به آنها تصویر (image) می گوئیم . در واقع صورت های خیال شاعر را یاری می کند تا بتواند قدرت کلام را تا حد بیان یک تجربه ویژه روحی، افزایش دهد و امکان انتقال عواطف را به دیگران از طریق زبان فراهم آورد . به این سبب است که صورت های خیال اگر خالی از زمینه عاطفی باشد، خود به خود بی ارزش و بی اثر است." (پورنامداریان، ۱۳۷۶: ۱۵۸)

پس خیال در کنار تصاویر به شعر ارزش می بخشد و خیال از چهار جنبه قابل بررسی است: یک- اخیال از جهت رهبری تخیل (الف) خیال علمی (ب) خیال ادبی و شاعری دو - خیال از جهت ذات و موضوع آن (الف) خیال تصویری (ب) خیال وجدانی سه- خیال از جهت نتیجه و باروری آن (الف) خیال با رور (ب) خیال توضیحی و خیال از جهت خواص انسانی (بینایی - شنوایی و) (فاطمی، ۱۳۹۴: ۱۲۳)

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

در شعر می‌توان؛ خیال را از جهت رهبری در دو دسته خیال ادبی و شاعری بررسی نمود. از جهت موضوع نیز هر دو خیال قابل دسترسی است و از جهت نتیجه هم هر دو نوع به انجام می‌رسد.

مطلبی که در تصویر آفرینی، مهم به نظر می‌رسد، این است که این تصویرها مانند شعر باید از نهاد شاعر برآیند. زمانی که شاعر بخواهد مسائل پیرامون خود و دل خود را رها کند و تصویر دروغین بسازد به طور آشکار، شعر او تصنعی می‌شود و این از چشم خواننده ی نکته سنج پنهان نمی‌ماند، زیرا وقتی شاعر بخواهد مطلبی را آگاهانه بیاورد از اصل شخصیت خود دور شده و آن صداقت و صمیمیت در نوشته اش بروز نمی‌کند پس خلوص باطنی از میان می‌رود، در نتیجه شعرش بر دل مخاطب اثر نمی‌بخشد.

تصویر پردازی بدیع و نو، حاصل گستردگی زاویه دید شاعر است. یک شاعر لازم است همراه با پیشرفت جامعه و آمدن تکنولوژی های جدید جلو رود و مباحث قدیمی و تکراری پیشینیان را رها کند. مضمون های جدید نیاز به اندیشه ای خلاق و مبتکر دارد تا میان مضامین قدیم و جدید کانالی از شباهت ایجاد کند و مخاطب را مجذوب گفته های خود نماید.

این نقاشی کلام است که شاعر را جاودان می‌کند و یکی از کنش های فکر و خیال شاعر است که به مخاطب القا می‌شود و بعلت ناهمگونی با افکار قبلی به انسان، احساس غیر مانوس بودن و مبهم بودن می‌بخشد پس دلنشین است.

بنابراین، شاعر مانند عکاسی است که از محیط پیرامون خود و از درون ذهن خود فیلمبرداری می‌کند و آن را در قالب عکس رنگی شعر، به خواننده ارسال می‌نماید و آنچنان در توصیف ریزبین است که انسان تصور می‌کند بجای خواندن یک شعر مشغول تماشای نقاشی است.

حس آمیزی (synaesthesia)

یکی از وجوه برجسته ادای معانی از رهگذر صور خیال، کاری است که نیروی تخیل در جهت توسعه لغات و تعبیرات مربوط به یک حس انجام قصه ای دارد و آن / قصه پاییز است یا تعبیرات و لغات مربوط به یک حس را به حس دیگر انتقال می‌دهد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

حس آمیزی یکی از راه های اسناد مجازی است و به تعبیر لیچ، از عناصر صدای تو آبی است مادر برایم/ صدای تو زیباترین شعر ناب است....

تأثیر و لمس عناصر طبیعت و محیط دوران خردسالی شعبان نژاد در جای جای اشعارش مشهود است و این

تأثیر در مخاطب نیز حاکی از انتقال مفاهیم واقعی و تجربیات دوران کودکی شاعر و ارتباط نزدیک او با عناصر طبیعت (گل، گیاه، پرنده، چشمه و درخت و...) و فاصله نگرفتن وی با کودکی و نوجوانی خویش و زبان و بیان کودکانه اش است. از طریق ادبیات و به کار گیری نماد که در حوزه زیبایی‌شناسی قرار دارد، کودک به حفظ و بهره ادبی می رسد و جستجو برای کشف معانی جدید و نو باعث دریافت لذت ادبی نهفته در متن می شود چنانچه، از قرن هیجدهم میلادی به بعد، ادبیات کودک ژانری ادبی محسوب می شد که با در نظر داشتن طبیعت خیال ورز کودک، او را مخاطب قرار می داد. برانگیختن حس زیبایی شناسانه کودک و لذت بخشی به او، اهداف مشخصی بود که رویکرد هنری به ادبیات کودک را از رویکردهای آموزشی و تربیتی متمایز می ساخت. (هجری، ۱۳۸۳: ۱۳).

البته «اندیشه که با تصاویر خیال و رمز، واقعیت و تحقق می یابد از طریق نمادهایی متفاوت به دیگری منتقل می شود که عبارتند از: نمادهای آوایی در زبان، نقوش نمادین در کتابت، نمادهای لال بازی در حرکات و اشارات؛ و نیز علامات و اساطیر و خرافه ها و مذاهب» (ستاری، ۱۳۹۰: ۱۵).

براساس تقسیم بندی پروین سلاجقه، نمادها در سه دسته تقسیم بندی می شوند که در این پژوهش مهم ترین و پر کاربردترین آنها (نمادهای ابداعی یا شخصی) بررسی و تحلیل می شود، که به قرار زیر است:

نمادهای ابداعی یا شخصی که معنای از پیش شناخته شده ای ندارند، اما از زمینه و مجموعه اجزای اثری که در آن به کار گرفته شده اند، می توان تا حدی به مفهوم آن پی برد. این نمادها را شاعران یا نویسندگان ابداع می کنند و با تکرار آنها در اثر یا آثار متعدد خود، باعث تشخیص آنها می شوند. در این پژوهش به این دسته از نمادها پرداخته می شود که شامل نمادهای ذیل است.

انسجام تصاویر

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

آیین سخنوری و دانش بلاغت از دیر باز مورد توجه و عنایت ژرف اندیشان جهان بوده است و بر همین اساس، اصول و قواعدی برای دانش بلاغت، بیان، معانی و بدیع پی ریزی شده است و کم کم تبدیل به بنایی محکم و استوار شده است. شعر به معنی مجموعه بازی های زبانی است و ادبیات یعنی تکنیک با همان چگونه گفتن نه چه گفتن. شاعر چه می گوید مهم است اما گونه و نحوه گفتن وی مهمتر است. شاعر هر کس با هر خصوصیتی باشد برای خواننده خیلی اهمیت ندارد اما کلام وی که از نا خودآگاهی می تراود در درجه اول اعتبار قرار دارد و اصولا یکی از ارکان خاص شعر، غیر متعارف بودن و فرا واقعیت بودن آن است. مثلا «جیغ بنفش» انسان را به توهم می اندازد زیرا با آنچه تا کنون به طور روزمره شنیده ایم فرق دارد، گرچه حال خیلی تکراری شده است.

شعر، زاینده بروز حالتی ذهنی است برای انسان در محیطی از طبیعت به این معنی که به شاعر حالتی دست می دهد که در نتیجه آن او با اشیای محیط خود و با انسان ها نوعی رابطه ذهنی پیدا می کند و این رابطه، بخشی از احساس و اندیشه شاعر را به عاریه می گیرد. شاعر در آن حالت، تحت تاثیر افسون ذات اشیا قرار می گیرد و راز و رمز موجود بین آنها را به وسیله خون و احساس و اندیشه خود کشف می کند.

ادبیات کودک و نوجوان

«ادبیات کودک و نوجوان عبارت است از هرگونه متنی که با چهارچوب و طرح مشخص به طور عمد یا غیر عمد برای کودک آفریده شده باشد. صورتی که کودک و نوجوان با آن ارتباط برقرار می کند و این رابطه منجر به برانگیختن احساسات، عواطف و پدید آمدن لذت زیبا شناختی شود و تأثیرات خاص روحی و روانی روی کودک بگذارد و سبب شناخت او شود.» (محمدی، ۱۳۸۷: ۸۷)

ادبیات کودک و نوجوان شامل قصه، شعر، نمایش، افسانه و داستان است. شعر کودک سخنی آهنگین است که با تکیه بر وجوه صوتی و موسیقایی کلمات و بهره گیری از وزن و قافیه و تکیه بر سادگی به زیبایی مضمون و معطوف و عنصر تخیل و ذوق زیبایی شناسی و موسیقایی کودک و غریزه بازی او پاسخ می دهد. در شعر کودک عناصر شعری را باید با احتیاط به کاربرد تا حدی که به زیبایی کلام آسیب نرساند و پل ارتباطی را که شعر با کودک ایجاد کرده است، خراب نکند. کودکان در پی دگرگونی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

و دگر دیسی مدام هستند. ادبیات نباید از این تغییر لحظه به لحظه واپس بماند و کندی و درجا زدگی و عقب ماندگی خود را از راه کلمه و تصویر به کودک تحمیل کند زیرا که کودک مقاومت می کند و راه خود را می رود (پورالخاص، ۱۳۸۷، ۴۰).

رابین اسکتلن، در مقاله «شعر، جادو و کودکی» می نویسد: «پیوند میان کودکی و شعر بسیار نیرومند است.

بسیاری از شاعران متوجه می شوند که بار دیگر به روزهای کودکی و تجربه های آن دوران بازگشته اند. برخی از شاعران به گفته ی خود، احساس می کنند که اشعارشان دارای زمینه های ویژه ای است که بیش از هر چیز از خاطرات دوران کودکی آن ها مایه می گیرد. البته، این بدان معنا نیست که شاعران نسبت به روزهای کودکی خود، بیش از حد احساس دل تنگی می کنند. کودکی از آن جهت اهمیت دارد که قوه ی تخیل کودک، هنوز تحت سلطه ی عقل واقع نشده است. رابطه ی یک کودک با تجربه بسیار مستقیم تر و عاطفی تر از مردم بالغ است.

دنیا برای کودکان هنوز پر از شگفتی هاست. اشیاء تازه و سرشار از زندگی هستند ... یک کودک بسیار بیش از آن چه فکر می کنیم، می بیند.» (اسکتلن، ۱۳۸۷: ۸۹)

هر شاعری چه بخواهد برای کودکان شعر بسراید، چه نخواهد، ناگزیر است که با کودکی و کودکی خویش پیوندی ناگسستنی برقرار کند. شعر سرودن، خود تمرین دیدن و از نو دیدن و کشف کردن است. یک شاعر نیز درست مثل یک کودک، بسیار بیش از آن چه همه می بینند و فکر می کنند که می بینند، می بیند. اما یک شاعر کودک، با کودکی آن چنان پیوند می خورد که خود جزیی از آن می شود، چرا که او هم شاعر است و هم برای کودک می سراید. شعر نگاهی تازه و کودکانه می خواهد و کودک به شعری دل می بندد که از جنس دنیای او باشد. دنیای کودک سرشار از شگفتی های زندگی و خیال های رنگارنگ واقعی است. شعر گفتن برای کودکان، آن قدرها هم که به نظر می آید، ساده و پیش پا افتاده نیست، همانطور که هر شعر ساده و پیش پا افتاده ای شعر کودکانه نیست. این تلقی شاید از آن جا ناشی شود که نمونه هایی که به نام شعر کودک کتاب فروشی ها و کتابخانه های ما را انباشته اند، کم نیستند. نمونه هایی پر از اشکالات وزنی و زبانی و کلامی که نه ربطی به دنیای خیال انگیز و خالق کودکان دارند و نه از شعریت شعر و کشف های ناب شاعرانه بویی برده اند... اما افسانه شعبان نژاد از معدود شاعران کودکی است که هم شاعر است و هم کودک. او هم چون یک کودک، از دریچه ی شعر به هستی و دنیای پیرامونش نگاه می کند و هم چون یک شاعر، به هستی و جهان شعر خویش از دریچه ی چشم یک کودک می نگرد. او وقتی هم که برای خردسالان شعر

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

می‌گوید، از زاویه دید یک خردسال به دنیا می‌نگرد و همان جور با جهان اطرافش رابطه می‌گیرد که یک خردسال می‌تواند تجربه کند و از آن لذت ببرد. شاید رمز موفقیت شعبان نژاد هم در همین نکته باشد. او وقتی برای یک خردسال شعر می‌گوید، خود یک خردسال می‌شود، وقتی برای کودک شعر می‌گوید، یک کودک و وقتی برای یک نوجوان شعر می‌گوید، یک نوجوان. شعبان نژاد گرچه برای تمام گروه‌های سنی کودک و نوجوان شعر می‌سراید، موفق‌ترین شعرهایش هم، آن‌هایی است که برای کودکان می‌گوید (صالحی، ۱۳۸۷: ۸۱۱-۸۱۳)

شعر کودک از فروع ادبیات کودک و نوجوان به شمار می‌رود. از ویژگی‌های اصلی شعر کودک و نوجوان می‌توان آهنگین بودن با تکیه بر وجوه صوتی و موسیقایی کلمات، بهره‌گیری از وزن و قافیه، سادگی زبان، زیبایی مضمون و عنصر خیال را نام برد که به ذوق زیبایی‌شناسی و موسیقایی کودک و همچنین غریزه بازی او پاسخ دهد.

ادبیات معاصر کودک و نوجوان، راهی است برای اهمیت دادن به دنیای آنان، امروزه شاعران معاصر با بهره‌گیری از نماد و هم‌چنین نمادهایی با ویژگی‌های آشنایی زدایی و شگردهای خاص هنری، نه تنها کودک و نوجوان را به تفکر و کنکاش و خلاقیت برای کشف معانی تازه وامی‌دارند، بلکه چشمان کودک و نوجوان را از غبار عادت‌های که اشیا و پدیده‌ها را کلیشه‌ای کرده‌اند، می‌زدایند.

به عقیده روان‌شناسانی چون پیاز شکر شکل‌گیری نماد در کودکان از همان سال‌های آغازین در قالب بازی‌های کودکانه اتفاق می‌افتد و همین بازی‌های نمادین منشأ تخیلات نمادین می‌گردد. یکی از شیوه‌های ارتباط با کودک، استفاده از رمز و نماد در شعر است، چرا که در شعر کودک و نوجوان با توجه به اهمیت ایجاز در این گروه سنی، واژه‌های نمادین می‌توانند بیشترین معانی را القا کنند. چون شعر کودک، شعر نوجوان را نیز شامل می‌شود، در این پژوهش، هر جا که شعر کودک ذکر شود هدف از آن شعر کودک و نوجوان است. یکی از ویژگی‌های شعر سمبولیک معاصر، بهره‌گیری از عناصر طبیعت (گل، گیاه، درخت، پرنده و ...) در معنای نمادین است. در اشعار افسانه‌های شعبان نژاد بهره‌گیری از عناصر طبیعت به صورت نمادین از بسامد بالایی برخوردار است.

مباحث علم بیان در کتاب ادبیات فارسی

تشبیه یا همانند پنداری (similarity)

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

تشبیه را می‌توان اولین مرحله از دخل و تصرف خیال در نظر گرفت. این مبحث بسیار قدیمی و در عین حال جذاب است. تشبیه، به کلامی گفته می‌شود که در آن یک چیز به چیز دیگر مانند شود. این کلام با ادات چون، مانند، شبیه، همانند و ... آورده می‌شود. البته در شیوه‌ی اضافی، یعنی اضافه‌ی تشبیه‌ی این ادات حذف می‌گردند.

تشبیه را از جنبه‌های مختلف می‌توان مورد بررسی قرار داد. از جمله: تشبیه از لحاظ حسی یا عقلی بودن طرفین. اینکه مشبه و مشبه به هر دو حسی باشند و با حواس ظاهری قابل درک باشند، یا هر دو عقلی باشند و دور از ذهن.

برای کودکان سنین پایین تر و کودکان ابتدایی، هر چه تشبیه حسی تر باشد، بهتر است. چون کودکان در این مرحله از زندگی خود، به دنبال کشف و شناخت دنیای پیرامون خویش هستند و این برای آنها در حکم یک نیاز است تا بتوانند زندگی خود را ادامه دهند. پس با اشعار و در کل، با ادبیاتی حسی، بیشتر رابطه برقرار می‌کنند. یک شاعر یا نویسنده‌ی خوب باید بتواند متناسب با نیاز مخاطب بنویسد تا هر چه بیشتر تاثیر گذار باشد.

دلم کز کرده مثل یاکریمی / که روی برفها تنها نشسته / میان چشم او عکس حیاطی / پر از برف و یخ و سرما نشسته.

شیشه‌ی آواز، افسانه شعبان نژاد، شیشه‌ی آواز در این شعر دل تنها و منقبض نشسته در سینه‌ی شاعر، مثل یاکریمی است که تنها بر روی برف نشسته است. در این تشبیه، یک هیأت یا یک مجموعه، به هیأتی دیگر تشبیه شده است. این تشبیه به خاطر پیچیدگی خاص در تصویرسازی، برای گروه‌های سنی پایین تر مناسب نیست زیرا درک کلامی آنها کمتر است. درک این نوع تشبیه، برای نوجوانان و بزرگسالان راحت تر و لذت بخش تر خواهد بود.

استعاره

"استعاره یکی از مهمترین عناصر زیبایی آفرین در آثار هنری است که علاوه بر ادبیات، در کلیه‌ی آثار هنری مورد توجه است و شاید به جرأت بتوان گفت که مفصل ترین مباحث تئوریک در دستگاه نظریه‌ی بیان را به خود اختصاص داده است."

استعاره‌ی اسمی:

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

استعاره ای که در اسم اتفاق می افتد را استعاره ی اسمی گویند، یعنی واژه ای که برای نامیدن چیزی یا کسی استفاده می شود. در استعاره ها همیشه قرینه ای وجود دارد که ما را از معنای ظاهری به معنای حقیقی کلمه می کشاند. به این کلمه، قرینه ی صارفه گویند.

استعاره های اسمی خود به دو نوع تقسیم می شوند: ۱. استعاره های متعادل، ۲. استعاره های برجسته.

استعاره های اسمی متعادل:

در این نوع استعاره، مشبه به به راحتی درک می شود و ابهامی در معنا ایجاد نمی کند. این نوع استعاره ممکن است در ابتدا برجسته بوده باشد، اما به دلیل کاربرد زیاد آن در زبان، حالت برجستگی خور را از دست داده و متعادل گشته است.

استعاره در فعل و صفت:

در این نوع استعاره ها، کنش یا فعل به استعاره در می آید. در بیان سنتی به این نوع استعاره ها، "استعاره ی تبعیه" گفته می شد. این استعاره ها را نیز می توان در دو مقوله مورد بررسی قرار داد

۱. استعاره ی متعادل در فعل و صفت

۲. استعاره ی برجسته در فعل و صفت.

در ادبیات کودک و نوجوان، بیشتر نمونه ی متعادل به چشم می خورد اما گاه گاهی به استعاره ی برجسته نیز برمی خوریم که در زیر برای هر دو نوع آن نمونه هایی خواهیم آورد.

استعاره های متعادل در فعل صفت:

موج زدن صدا، استعاره از پخش شدن:

باز هم صدای گله ای / موج زد میان دره ها / من دوباره غرق می شوم / در صدای سبزه بره ها

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

جای پای آب، افسانه شعبان نژاد، شیشه ی آواز

استعاره های برجسته در فعل و صفت:

در این نوع استعاره، ترکیب کلام کاملا تازه است و جذابیت خاصی دارد. در این نوع استعاره، تخیل فراوان بکار گرفته شده و برای درک آن کمی تأمل نیاز است که پس از کشف کردن معنای استعاری، لذت خاصی ذهن مخاطب را فرامی‌گیرد.

مجاز (trope)

یکی دیگر از مباحث مطرح در علم بیان و عناصر خیال، بحث مجاز است. مجاز نقطه ی مقابل تحقیق است.

در اصطلاح یعنی آوردن کلمه ای در غیر معنای حقیقی آن. اما برای این جایگزینی کلمه ها، باید دلیلی باشد که از نظر عقلانی، این امر را توجیه کند. به این دلایل، علاقه گفته می شود. یعنی آنچه که نشان دهنده ی تعلق این دو مفهوم به یکدیگر است. مجاز علایق مختلفی دارد. مثلا مجاز به علاقه ی جزء و کل (synechdoche) مجاز به علاقه ی لازم و ملزوم (metonymy) علت و معلول، ظرف و مظروف، مجاورت و (عموم و خصوص).

توی شهر خیال من ماهی / چتر زیبا و کوچکی دارد / چتر خود را که می گشاید او / آسمان تند و تند می بارد.

کنایه

کنایه در لغت به معنای پوشیده سخن گفتن است و در اصطلاح سخنی است که دارای دو معنای دور و نزدیک باشد؛ یعنی امری را طوری بیان می کنیم که هم ظاهرا معنای خاصی می‌دهد و هم معنایی باطنی دارد و مراد

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

گوینده از آن، معنای باطنی است.

در ادبیات بزرگ سال، کنایه جایگاه والایی دارد و بسیار مورد توجه اهل ادب و هنر است. اما متأسفانه در شعر کودک و نوجوان، به آن توجهی نشده و غیر از چند مور استفاده های پراکنده، دیگر نشانی از آن در این حوزه دیده نمی شود.

تشخیص:

تشخیص (Personification) هم که یکی از زیباترین گونه های صور خیال در شعر و تصرفی است که ذهن شاعر در اشیا و در عناصر بیجان طبیعت میکند و از رهگذر نیروی تخیل خویش به آنها حرکت و جنبش می بخشد (شفیعی کدکنی، ۱۳۷۵، ۱۴۹) افسانه شعبان نژاد در شعرهایی که از زاویه دید یک کودک روایت میشود نقش قابل ملاحظه ای دارد تشخیص یا جاندار پنداری نه تنها از گونه های صور خیال در شعر که بخشی از زندگی عادی و طبیعی هر کودکی است کودک در برخوردهای روزمره خود به محیط اطرافش جان میبخشد به اجزای آن نزدیک میشود و آنان را مثل یک شخصیت، واقعی در زندگی اش وارد می کند و برای همین است که کودک میتواند ساعتها پشت یک پنجره بنشیند و به باران چشم بدوزد و خسته نشود شعبان نژاد هم وقتی از نگاه یک کودک به باران چشم میدوزد او را جاندار می پندارد و از این خصیصه کودک که از عناصر زیبایی شناسی شعر نیز به شمار میرود، کمک می گیرد. او آوای باران را می شنود که مثل دوستی به سراغش می آید او را صدا میزند و برایش شعر می خواند:

من کنار شیشه هستم

می زند باران صدایم

می نشیند توی ایوان

شعر می خواند برایم

(افسانه شعبان نژاد، شعر باران)

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

این ویژگی گه گاه این امکان را به شاعر می دهد که به شکلی غیر مستقیم ارزشهایی را نیز به کودک منتقل کند. او به کودک نمی گوید: «اگر کار بدی، کردی از من فرار نکن، بلکه با شجاعت بایست و بگو که کار بد کار من بود. او مثل یک کودک با گربه ای که گلدان گل را شکسته حرف می زند واز زبان کودک می گوید:

بگو ای گربه بد

چرا در رفته ای زود

نماندی تا به آن ها

بگویی کار من بود

نتیجه گیری

شاعران در سرایش اشعار خود متناسب با رشد شناختی مخاطبش از زبان استعاری و تشبیه بهره می برد. در ارتباط و کارکرد زبان و استعاره قائل به دو تعریف هستیم. نخست دیدگاه سنتی قدما به ارتباط زبان و استعاره است که مربوط به حوزه ی ادب و علوم بلاغی بوده و در زبان روزمره جایگاهی ندارد. در این تعریف تمایزی بین زبان روزمره و زبان ادبی وجود دارد و استعاره تنها زینت بخش کلام ادبی است؛ دیگری دیدگاه نو که استعاره را در مرکز زبان آدمی قرار می دهد و از زبان به عنوان یک قوای شناختی یاد می کند. دیدگاه شناختی، معنای سنتی استعاره را به چالش می کشد. استعاره صرفا موضوع زبان یعنی صرفا مسئله واژه نیست، بلکه «فرایندهای اندیشه انسان عمدتا استعاری هستند». آنها معتقدند که استعاره ها دقیقا به این دلیل در قالب عبارت های زبانی ظاهر می شوند که در نظام مفهومی انسان حضور دارند؛ «نظام مفهوم به معنای طبقه بندی ادراکات و تصاویر جدید و پیشین در کلیت های تازه است و آیینی ای که مفاهیم موجود در دستگاه شناختی انسان را در نظام لایه مندی از نشانه ها بازتاب می دهد، زبان است.

علمی را که به بررسی رابطه ی میان زبان انسان، ذهن او و تجارب اجتماعی و فیزیکی او می پردازد تا با مطالعه ی زبان بتواند به ماهیت و ساختار افکار و آراء ذهن انسان پی برد، زبان شناسی شناختی خوانده می شود. معنی شناسی شناختی یکی از حوزه های زبان شناسی شناختی است که استعاره زیر مجموعه آن محسوب می شود. معنی شناسی شناختی به بررسی رابطه ی میان

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

معنا و ارجاع آن در جهان واقعی می پردازد. در معنی شناسی، استعاره در ذهن و بین مفاهیم رخ می دهد و از ابزارهایی است که ذهن انسان برای مفهوم سازی جهان، پدیده ها، اشیاء و تجارب خود در اختیار دارد، از طرفی ذهن انسان تمامی تجربیاتش را به شکل روایی ثبت می دارد و این از ویژگی های اصلی انگیزه ی انسان برای تولید معناست.

در اشعار افسانه شعبان نژادزبان استعاری، ذهنیت استعاری نوجوان است. شاعر دغدغه ها و مضامین زندگی نوجوان را به واسطه ی استعاره ی مفهومی به تصویر می کشد؛ این تصویرسازی ها، شرح لحظه های فلسفی، عاشقی، دلسوزی ها و... مفاهیم انتزاعی ذهن نوجوان هستند که به واسطه ی سه نوع استعاره ی مفهومی هستی شناختی، ساختاری و جهت، تجسم، عینیت و تصویر سازی شده اند. از میان این سه نوع استعاره، بنیان اندیشگی بنابر مخاطب برگزیده ی شاعر (نوجوان)، استعاره ی مفهومی هستی شناختی است. او عناصر این حوزه را هستومندی و ماده (شی بودن)، انسان، ظرف، مکان، گیاه، حجم، موسیقی و غذا انتخاب کرده است، حوزه ی مبدأ شیء و انسان بر دیگر عوامل برتری دارند. انتخاب این عناصر در تصویر سازی ها موجب شده است که اندیشه ها، مبنایی تجربی تجسمی به خود بگیرند و حس همدردی مخاطب را برانگیزانند؛ به طور مثال از حوزه ی گیاه برای پویندگی و رویش اندیشه، از حوزه ی مکان برای جای گیری و ثبات اندیشه بهره می برد. با بررسی طرح واره های «زندگی، سفر است»، «رفتن، رسیدن است»، «ماندن، غربت است» و «شادی، سرزندگی است» در بخش استعاره ی ساختاری، به این نتیجه دست یافتیم که طرح واره ی «زندگی، سفر است» اساس دو طرح واره ی «رفتن، رسیدن است» و «ماندن، غربت است» قرار گرفته است، این دو طرح واره دو بعد معنایی خوب (رفتن، رسیدن است) و بد (ماندن، غربت است) را در طرحواره ی زندگی، سفر است» شرح می دهند. این طرح واره ها نیز مبنای بیان مفاهیم مرگ و زندگی و عشق و شادی در قالب تصویر پردازی ها هستند. طرح واره ی «ماندن، غربت است» در مجموعه یک شعر بی طاقت و طرح واره ی «رفتن، رسیدن است» با معنایی امیدوارانه در دو مجموعه ی پرنده گفت شاعر و شیشه آواز بیشتر نمود دارند. بررسی استعاره های جهتی اشعار افسانه شعبان نژاد به جهات بالا و پایین، افقی و مرکزیت تقسیم می شود. مفهوم جهت افقی، بیشتر به صورت حرکت و نوعی مقدمه برای طرح واره ی زندگی، سفر است» خود را نشان می دهد، حرکت و هیجان با مفهوم جهت افقی و جهت پایین در تصویر پردازی های شعریش که مضمونی غمگین دارند و مفاهیم تحسرانه ای چون اندوه، بی طاقتی و بی تحملی را در بر می گیرند، در نظر گرفته می شود. گاهی حالت هایی از سقوط و غرق شدن را نیز در مفهوم جهتی پایین ترسیم می کند. مرکزیت برای ساخت تصاویر با قهرمان دل ترسیم می شود و گرامی داشتی برای روایت دل است که مهم ترین مفهوم در دوره ی نوجوان است. استعاره ی مرکز

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

در هر سه مجموعه ی او تکرار شده است. مقصود شاعر از کاربرد این نوع استعاره، برای تجسم و عینیت بخشی مفاهیم حرکت، پویایی، شادی و خوب بودن است.

شاعران که در آثار خود از تشبیه متناسب با سن کودک استفاده نموده اند که تشبیه از مهم ترین ابزار بکار گرفته شده برای روشننگری، حسن تأثیر، خیال انگیزی و ماندگاری بیشتر سخن در ذهن مخاطب کودک و نوجوان است. در بررسی سبک شناسی کاربرد تصاویر تشبیهی در آثار بررسی شده گروههای سنی (الف، ب، ج و د) متعلق به افسانه شعبان نژاد مشخص گردید که کاربرد برابر عناصر طبیعت، لوازم زندگی و انسان در جایگاه مشبّه به، تشبیهات مفرد به مفرد، تشبیهات حسی به حسی و نیز تشبیهاتی با زاویه تشبیهی قریب و وجه شبه حسی از جمله این آثار است.

منابع:

- ۱- آگ برن، ویلیام و نیمکوف، مایر. (۱۳۸۸). زمینه ی جامعه شناسی. ترجمهی امیر حسین آریان پور، تهران: گستره.
- ۲- ایرانی، ناصر (۱۳۶۴)، داستان، تعاریف، ابزارها و عناصر، تهران: کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان؛
- ۳- ارمغان- فولادی، علی-علیرضا، (۱۳۹۵)، بررسی ساختاری حس امیزی در شعر کودک و نوجوان، فصلنامه پژوهش های ادبی سال ۱۳، شماره ۵۳، پاییز
- ۴- اسکات کارد، اورسون (۱۳۹۱)، شخصیت پردازی و زاویه دید در داستان، ترجمه ی پریسا خسروی سامانی، چاپ دوم، اهواز: رسش؛
- ۵- اسدی، فریبا. (۱۳۹۴) بررسی فرایند رشد درک استعاره در کودکان دو زبانه. پایان نامه ی کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبایی افراشی، آریتا
- ۶- افراشی، آریتا؛ نعیمی حشکوائی، فاطمه. (۱۳۸۹). «تحلیل متون داستانی کودک با رویکرد شعرشناسی شناختی». زبان شناخت، سال ۲، شماره ی ۲، صص ۱-۲۵.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

- ۷- الهامی، شراره؛ صادقی، کلثوم، بررسی نماد در اشعار افسانه شعبان نژاد کرمانی، نشریه کارنامه متون ادبی دوره عراقی، پاییز و زمستان ۱۳۹۵ - شماره ۱
- ۸- بهاره منصوری. (۱۳۹۵). فراگیری استعاره های حرکتی زمان در کودکان فارسی زبان. پایان نامه ی دکتری پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
- ۹- براتی، مرتضی. (۱۳۹۶). «بررسی و ارزیابی نظریه استعاره مفهومی». مطالعات زبانی و بلاغی، سال شماره ی ۱۶، صص ۸۴-۵۱
- ۱۰- پدرام نیا، اکرم (۱۳۸۷). روان شناسی نوجوان. تهران: قطره.
- ۱۱- توکلی، مریم؛ رضایی، حمید. (۱۳۹۶). «بررسی طنز و شگردهای آن در آثار افسانه شعبان نژاد». همایش ملی پژوهش های شعر معاصر فارسی، صص ۱۲۳-۱۳۳.
- ۱۲- حجازی، بنفشه. (۱۳۸۱). ادبیات کودکان و نوجوانان. تهران: نگاه.